

Sakramentu chrztu

Autor: ks. Kampen E.
20.04.2008.

Duszpasterski i apostolski wymiar sakramentu chrztu dzieci w świetle tekstów liturgicznych i literatury przedmiotu

Jezus Chrystus ustanowił wspólnotę Kościoła, aby uczynić ludzi uczestnikami dzieła odkupienia i rzeczywistości zbawczej. "Dlatego też polecił On swoim uczniom głosić Ewangelię i chrzcić wszystkie narody". Ten fakt wskazuje między innymi na potrzebę dostrzeżenia istotnych związków między liturgią sakramentu chrztu i uobecnieniem wysłużonego przez Chrystusa odkupienia w życiu poszczególnych członków wspólnoty Kościoła.

1. Liturgia i apostołstwo.

Liturgia /.../ jest szczytem, do którego zmierza działalność Kościoła, i jednocześnie jest źródłem, z którego wypływa cała jego moc. Albowiem prace apostolskie to mają na celu, aby wszyscy stawiający się dziećmi Bożymi przez wiarę i chrzest, schodzili się razem, wielbili Boga pośród Kościoła, uczestniczyli w Ofierze i pożywiali Wieczerszą Pańską /.../. Konstytucja wyjaśnia dalej z naciskiem, że to właśnie z liturgii spływa na członków Kościoła, to jest ochrzczonych łaska, przez którą "dokonywa się uświęcenie człowieka w Chrystusie i uwielbienie Boga". Zaś apostołstwo wszystkich członków Kościoła, dokonuje się przez posługę sakramentu i słowa "zmierza przede wszystkim do ukazania świata słowem i czynem ewangelicznego orędzia Chrystusa i do udzielenia mu Jego łaski". W liturgii zawierają się więc i spełniają główne cele apostołstwa: ewangelizacja i uświęcanie. Winny się one głównie realizować we wspólnocie modlitwy i celebracji Kościoła oraz w życiu świeckim chrześcijanina /np. środowisko pracy, nauki, wypoczynku/ i oddziaływać również na tych, którzy do wspólnoty Kościoła nie należą. R. Guardini zauważa, że przeżycie wspólnoty Kościoła jest możliwe tylko na płaszczyźnie liturgii. W chrześcijańskim kulcie religijnym mogą w pełni uczestniczyć "wierni wszczępieni w Kościół przez chrzest". O tej fundamentalnej roli sakramentu chrztu nazwanego sakramentem wiary pisze Jan Paweł II w adhortacji "Christifideles laici": "/.../ celem całej egzystencji świeckiego katolika jest dochodzenie do poznania radykalnej nowości chrześcijańskiej płynącej z chrztu, sakramentu wiary po to, ażeby móc wypełnić swoje życiowe obowiązki zgodnie z otrzymanym od Boga powołaniem". Jako istotne aspekty "owej chrześcijańskiej nowości" Ojciec Święty wymienia: odrodzenie do życia dzieci Bożych, zjednoczenie z Chrystusem i Kościołem oraz namaszczenie w Duchu Świętym. Aby określić bogactwo darów człowieka powołanego do jedności z Chrystusem i Kościołem oraz posługi we wspólnocie, a także apostolski wymiar życia Ludu Bożego przyjrzyjmy się wnikliwiej obrzędom sakramentu chrztu dzieci.

2. Apostołstwo wspólnoty przyjmującej neofitę.

"Wprowadzenie ogólne" i "Wprowadzenie teologiczne i pastoralne" do "Obrzędów chrztu dzieci" oraz cała celebracja sakramentu wskazują na ważną rolę Kościoła lokalnego w przygotowaniu dziecka do chrztu, samym sprawowaniu obrzędów oraz w wychowaniu w wierze ochrzczonego. Swoje apostolskie zadania wobec neofity wspólnota Ludu Bożego akcentuje najbardziej wyrażając zgodę na wyznanie wiary złożone przez rodziców i chrzestnych. Ten fakt dowodzi, że "wiara w której chrzci się dzieci jest skarbem nie tylko jednej rodziny, lecz całego Chrystusowego Kościoła". Chrzest dzieci jest udzielany "w obecności i przy czynnym udziale wiernych" najczęściej w niedzielę w czasie Eucharystii. Pozwala to ukazać wszystkim wiernym głęboki związek sakramentów inicjacji, szczególnie chrztu i Eucharystii, jest przypomnieniem paschalnego charakteru niedzieli oraz uświadomieniem sobie przez każdego wiernego, że chrzest trwa przez całe życie. Przyjęcie dziecka przez "wspólnotę chrześcijańską z wielką radością" zobowiązuje do modlitwy w intencji dziecka i własnej. To wyrażają słowa modlitwy powszechnej, recytacja aklamacji "Chwała Ojcu" po udzieleniu chrztu i wspólna modlitwa "Ojcze nasz". Wierni też zobowiązują się do dawania świadectwa życia ochrzczonemu. W szczególny sposób te zadania ciążyą na rodzicach i chrzestnych. Katechizm Kościoła Katolickiego uczy: "Aby mogła rozwijać się łaska chrztu, potrzebna jest pomoc rodziców. Na tym polega także rola rodziców chrzestnych, którzy powinni być głęboko wierzący, a także zdolni i gotowi służyć pomocą nowo ochrzczonemu, zarówno dziecku, jak dorosłemu, na drodze życia chrześcijańskiego. Ich misja jest prawdziwą funkcją eklezjalną /officium/. Cała wspólnota eklezjalna ponosi częściowo odpowiedzialność za rozwój i zachowanie łaski otrzymanej na chrzcie". Już w czasie obrzędu przyjęcia dziecka celebrans pyta rodziców, czy są świadomi obowiązku wychowania dzieci w wierze. Zanim rodzice i chrzestni wyrzekną się zła i złożą wyznanie wiary, kapłan przemawia do nich. Uświadamia, że dzieci "od miłującego Boga otrzymają nowe życie z wody i Ducha Świętego". Jednocześnie nakłada obowiązek wychowania dziecka w wierze tak, "aby zachować w nim życie Boże od skażenia grzechem i umożliwić jego ustawiczny rozwój". Zobowiązania rodziców, chrzestnych i bliskich wobec ochrzczonych dzieci eksponują też obrzędy wyjaśniające sakramentu. W czasie nakładania białej szaty, która symbolizuje przyobleczenie się ochrzczonego w Chrystusa, celebrans mówi: "Niech wasi bliscy słowem i przykładem pomogą wam zachować godność dzieci Bożych, nieskalaną aż po życie wieczne". Z kolei po przekazaniu światła Chrystusa szafarz sakramentu wobec całej wspólnoty wiernych przypomina: "Podtrzymywanie tego światła powierza się wam rodzice i chrzestni, aby wasze

dzieci oświecone przez Chrystusa, postępowały jak dzieci światłości, a trwając w wierze mogły wyjść na spotkanie przychodzącego Pana razem ze wszystkimi Świętymi w niebie". W spełnianiu tych zadań apostołskich Kościół umacnia matki, ojców dzieci oraz wszystkich obecnych specjalnym błogosławieństwem. Teologowie i duszpasterze często zwracają uwagę, że w niektórych obrzędach liturgicznych /w tym i chrzcie/ uczestniczą ludzie z pogranicza wiary, oziębli chrześcijanie lub wręcz niewierzący. Liturgia w swoim zewnętrznym przejawie winna nie tylko umacniać wiarę praktykujących, ale i tych, którzy w swoim życiu zapodzielili łaski otrzymane na własnym chrzcie. R. Guardini stwierdza, że liturgia chce postawić człowieka wobec Boga w nastroju pokutnym i ofiarnym i przez to osiągnąć wewnętrzną przemianę człowieka. Należało by tu jeszcze zwrócić uwagę na szczególne znaczenie Słowa Bożego głoszonego w czasie celebracji sakramentu chrztu /część Eucharystii i chrztu/. Ono oświeca wiernych i pobudza do udzielenia odpowiedzi wiary. Przeżywany sakrament chrztu jest bowiem "wejściem w życie wiary" dla neofity, ale i potwierdzeniem oraz umocnieniem wiary wszystkich uczestników tej celebracji. Ten fakt eksponują obrzędy sakramentu. W czasie procesji do ołtarza na zakończenie obrzędu są wypowiadane słowa: "Wy wszyscy, którzy zostaliście ochrzczeni w Chrystusie, przyoblekliście się w Chrystusa. Alleluja, alleluja."

3. Uświęcenie i apostołskie zobowiązania ochrzczonego.

Chrzest, "brama do życia i Królestwa Bożego" jest sakramentem nowego życia człowieka w Bogu. Chrzest odradza człowieka skażonego grzechem do godności i życia dziecka Bożego, jednoczy z Chrystusem i Jego Mistycznym Ciałem, tj. Kościołem oraz namaszcza w Duchu Świętym, czyniąc każdego ochrzczonego duchową świątynią Boga. Chrzest daje uczestnictwo w zbawczej misji Chrystusa i udział w urzędzie prorockim, kapłańskim i królewskim Chrystusa. Znaczenie i łaska sakramentu chrztu ukazują się jasno w obrzędach jego celebracji. Uczestnicząc w nich z uwagą, śledząc czynności i słowa tej celebracji wierni są wprowadzani w całe bogactwo tego, co ten sakrament oznacza i co urzeczywistnia w każdym neoficie". Znak krzyża na początku celebracji oznacza łaskę odkupienia i wyciska na neoficie pieczęć Chrystusa. Wypowiadany nad dzieckiem egzorcyzm i znak włożenia ręki przez celebransa wskazuje na wyzwolenie od grzechu. Poświęcenie wody chrzcielnej lub modlitwa dziękczynna nad wodą zawierają prośbę o odrodzenie przyniesionych dzieci w Duchu Świętym i otrzymanie daru życia wiecznego. Obrzęd sakramentu w sensie ścisłym "oznacza i urzeczywistnia śmierć dla grzechu i wejście w życie Trójcy Świętej przez upodobnienie się do Misterium Paschalnego Chrystusa". Przed namaszczeniem krzyżem świętym celebrans zwraca się do neofitów w słowach: "Bóg wszechmogący, Ojciec naszego Pana, Jezusa Chrystusa, który was uwolnił od grzechu i odrodził z wody i Ducha Świętego, On sam namaszcza was krzyżem zbawienia, abyście włączyli/one/ do ludu Bożego, wytrwali/ły/ w jedności z Chrystusem Kapłanem, Prorokiem i Królem na życie wieczne". Podkreśla w ten sposób fakt, że ochrzczonego może przyjąć z wiarą Ewangelię i głosić ją słowem oraz czynem, uczestniczyć w liturgii Kościoła i podjąć duchową walkę z grzechem, by stać się wolnym. Dar przyobleczenia się w Chrystusa symbolizuje nałożenie białej szaty. Zaś świeca zapalona od paschału mówi, że ochrzczonego stał się światłem Chrystusa dla świata. Ks. A. Szafranski zauważa, że "udzielony przez chrzest dar przybrania za dzieci Boże może stać się psychicznym ośrodkiem współżycia i współdziałania z Bogiem i braterstwa chrześcijańskiego". Można by powiedzieć inaczej, że dar nowego życia otrzymany na chrzcie powołuje człowieka do apostołstwa. Całe życie nadprzyrodzone chrześcijanina, uświęcanie się jest zakorzenione w chrzcie świętym. Chrzest daje człowiekowi prawa we wspólnocie Kościoła, ale i nakłada obowiązek uświęcania innych oraz ewangelizacji. Sakrament chrztu jest powołaniem do pełni życia chrześcijańskiego, do świętości. Katechizm Kościoła Katolickiego podaje: "Ochrzczeni /.../ zobowiązani są do wyznawania przed ludźmi wiary, którą otrzymali od Boga za pośrednictwem Kościoła i uczestniczenia w apostołskiej i misyjnej działalności Kościoła." Aby podołać zadaniom apostołskim wyznaczonym przez chrzest dziecko musi dorosnąć i otrzymać wychowanie chrześcijańskie. Potem w ciągu całego dojrzałego życia ubogacać będzie swoją formację duchową, której fundament stanowią sakramenty inicjacji chrześcijańskiej: chrzest, Eucharystia i bierzmowanie. Od razu po udzieleniu sakramentu chrztu w działalność apostołską Kościoła może włączyć się ochrzczonego dorosły przygotowany do przyjęcia sakramentu i posługi przez katechumenat.

Reasumując należy stwierdzić, że w liturgii sakramentu chrztu ma swoje źródło apostołat Ludu Bożego. Chrzest dając neoficie udział w kapłańskim, prorockim i królewskim urzędzie Chrystusa uzdalnia ochrzczonego do podjęcia zadań apostołskich. Z drugiej strony sama celebracja sakramentu chrztu jest ukazywaniem i realizowaniem zadań apostołskich wspólnoty wierzących.

Wykaz wykorzystanej literatury.

Źródło:

Podstawowe

Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Katowice 1987.

Uzupełniające:

Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim "Gravissimum educationis", w: Sobór Watykański II, Poznań 1968, s. 313 -324.

Dekret o apostołstwie świeckich "Apostolicam actuositatem", w: Sobór Watykański II, Poznań 1968, s. 279-405.

Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 1994.

Konstytucja o liturgii świętej "Sacrosanctum Concilium", w: Sobór Watykański II, Poznań 1968, s. 40-70.

Posynodalna adhortacja apostołska "Christifideles laici" Ojca Świętego Jana Pawła II o powołaniu i misji świeckich w Kościele i świecie dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II, w: Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II, Kraków 1996, s. 269-406.

Opracowania:

Guardini R., O duchu liturgii, Kraków 1996.

Kunler M., Liturgia Kościoła, Poznań 1999.

Liturgia źródłem i szczytem i szczytem życia Kościoła, Gniezno 1993.

Nowak J., Apostolski wymiar liturgii w świetle Konstytucji "Sacrosanctum Concilium", Poznań 1999.

Nowak W., Celebracja sakramentu chrztu dzieci i recepcja jego obrzędów w praktyce pastoralnej, w: "Communio" 69/1992/, s. 60-80.

Stefański J., Liturgia dla każdego, Gniezno 1995.

Szafrński A., Teologia liturgii eucharystycznej, Lublin 1981.